

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет ветеринарної медицини та тваринництва
Кафедра біоресурсів, тваринництва та аквакультури

Кваліфікаційна робота на правах рукопису

ТКАЧУК ОЛЕКСАНДР ВІКТОРОВИЧ

УДК 637 (075.8)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ
ТВАРИННИЦТВА В УМОВАХ СТОВ «ПТАХІВНИК»
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ Олександр ТКАЧУК

Керівник роботи:
Альона ШУЛЯР,
кандидат с.-г. наук, доцент

Житомир – 2026

Висновок кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури

за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури № ____
від « ____ » _____ 2026 р.

Завідувач кафедри біоресурсів,
тваринництва та аквакультури
« ____ » _____ 2026 р.

Діна ЛІСОГУРСЬКА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Олександр ТКАЧУК** захистив кваліфікаційну роботу
з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(підпис)

Тетяна ПОПАДЮК

АНОТАЦІЯ

Ткачук О. В. Характеристика технології виробництва продукції тваринництва в умовах СТОВ «Птахівник» Житомирської області. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 204 – Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. – Поліський національний університет, Житомир, 2026.

Робота містить результати аналізу технології виробництва продукції тваринництва – молочного скотарства у СТОВ «Птахівник». Встановлено належний рівень організації та узгодженості основних технологічних процесів в умовах господарства. Це забезпечує ефективність і прибутковість виробництва, що підтверджує доцільність використання подібної системи ведення господарства в тваринницьких підприємствах регіону.

Ключові слова: технологічні процеси, порода, утримання, годівля, відтворення стада, доїння, видалення гною, вирощування молодняку.

ANNOTATION

Tkachuk O. V. Characteristics of the technology of production of livestock products in the conditions of the ALLC «Ptakhivnyk» of Zhytomyr region. – Qualifying scientific research as a manuscript.

Qualification work for the bachelor's degree in specialty 204 – Technology of production and processing of livestock products. – Polissia National University, Zhytomyr, 2026.

The results of the analysis of the technology of production of livestock products - dairy cattle breeding at the ALLC «Ptakhivnyk» are presented. The appropriate level of organization and consistency of the main technological processes in the conditions of the farm is established. This ensures the efficiency and profitability of production, which confirms the feasibility of using a similar management system in livestock enterprises of the region.

Key words: technological processes, breed, maintenance, feeding, herd reproduction, milking, manure removal, raising young animals.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1.	ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ
1. 1.	Тваринництво як стратегічна складова продовольчої безпеки держави
1. 2.	Основні елементи технології виробництва продукції тваринництва
РОЗДІЛ 2.	МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ
2. 1.	Місце та умови проведення досліджень
2. 2.	Матеріал та методика проведення досліджень
РОЗДІЛ 3.	РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ
3. 1.	Характеристика технології виробництва продукції тваринництва в умовах СТОВ «Птахівник» Житомирської області
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	28

ВСТУП

В умовах сучасного розвитку аграрного сектору України тваринництво є однією з ключових галузей сільського господарства, що забезпечує населення цінними продуктами харчування тваринного походження та має важливе значення для гарантування продовольчої безпеки держави [1, 2, 3]. Ефективність функціонування тваринницьких підприємств значною мірою залежить від рівня організації виробництва, впровадження сучасних технологій утримання, годівлі та відтворення тварин, а також раціонального використання виробничих ресурсів [4, 5, 6]. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження технологічних особливостей виробництва продукції тваринництва в конкретних господарствах, що дозволяє оцінити ефективність застосовуваних технологій та визначити напрями їх удосконалення.

СТОВ «Птахівник» Житомирської області є сучасним багатогалузевим аграрним підприємством, у структурі якого важливе місце займає тваринництво. Вивчення технології виробництва продукції тваринництва в умовах цього господарства дає можливість проаналізувати рівень розвитку галузі, особливості організації виробничих процесів, ефективність використання кормової бази та продуктивного потенціалу тварин, що і є **метою досліджень** за темою кваліфікаційної роботи.

Предмет дослідження – технологічні процеси утримання, годівлі, відтворення та використання сільськогосподарських тварин, показники продуктивності поголів'я, організація виробництва продукції тваринництва та чинники, що впливають на її ефективність у СТОВ «Птахівник».

Об'єкт дослідження – технологія виробництва продукції тваринництва в умовах СТОВ «Птахівник» Житомирської області.

Методи досліджень: аналітичні, описові, зоотехнічні.

Перелік публікацій

1. Shuliar Alina, **Tkachuk Oleksandr**, Ponomarenko Andriy. Scientific and practical aspects of implementing green technologies in the system of ensuring food security and post-war reconstruction of Ukraine. *Зелене сільське господарство як інструмент післявоєнного відновлення та сталого розвитку України на шляху до ЄС: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф.*, 30 квіт. 2026 р. Житомир: Вид.-во Поліського національного університету, 2026. С. 55–57.

2. **Ткачук О. В.** Характеристика технології виробництва продукції тваринництва в умовах СТОВ «Птахівник» Житомирської області. *Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: науково-теоретичний збірник*. Житомир: Поліський національний університет, 2026. Вип. 20. С. 14–16. (Науковий керівник – доцент Шуляр Альона Л.).

Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих результатів для оцінки ефективності технології виробництва продукції тваринництва та організації молочного скотарства в умовах СТОВ «Птахівник». Узагальнені дані дозволяють виявити резерви підвищення продуктивності корів, покращення відтворної здатності та удосконалення технологічних процесів виробництва.

Структура та обсяг роботи. Обсяг роботи – 31 сторінка друкованого тексту, вона містить 13 ілюстрацій та 3 таблиці. Перелік використаних джерел включає 40 найменувань літератури.

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1. 1. Тваринництво як стратегічна складова продовольчої безпеки держави

Тваринництво є однією з провідних галузей сільського господарства, яка відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки населення. Продукція тваринного походження становить основу повноцінного харчування людини, оскільки є джерелом високоякісного білка, незамінних амінокислот, жирів, вітамінів і мінеральних речовин. Саме тому рівень розвитку тваринництва значною мірою визначає здатність держави забезпечувати населення необхідними продуктами харчування та підтримувати продовольчу незалежність країни [7-8].

Продовольча безпека передбачає гарантовану наявність достатньої кількості безпечних і якісних харчових продуктів для всіх верств населення. У цьому контексті продукція тваринництва займає особливе місце, оскільки забезпечує потреби людей у молоці, м'ясі, яйцях, рибі, меді та інших продуктах, що мають високу біологічну цінність. Споживання продуктів тваринного походження є необхідною умовою збалансованого харчування, особливо для дітей, людей похилого віку та осіб, які займаються інтенсивною фізичною працею [9-11].

Галузь тваринництва забезпечує населення широким асортиментом продукції. Молочне скотарство виробляє молоко та молочні продукти, які є важливим джерелом кальцію, білків і вітамінів. М'ясне скотарство, свинарство та птахівництво забезпечують населення високоякісним м'ясом і м'ясопродуктами. Вівчарство та козівництво виробляють не лише м'ясо й молоко, а й цінну сировину для легкої промисловості. Аквакультура та рибництво сприяють забезпеченню населення рибною продукцією, яка характеризується високим вмістом легкозасвоюваних білків та поліненасичених жирних кислот [12].

Важливою особливістю тваринництва є його тісний взаємозв'язок із рослинництвом. Значна частина продукції рослинництва використовується як кормова база для тварин, а органічні добрива, отримані від тваринництва, сприяють підвищенню родючості ґрунтів. Таким чином, розвиток тваринницької галузі забезпечує ефективне функціонування аграрного сектору загалом та сприяє раціональному використанню природних ресурсів.

У сучасних умовах тваринництво має не лише продовольче, а й важливе соціально-економічне значення. Галузь створює робочі місця у сільській місцевості, забезпечує зайнятість населення та сприяє розвитку сільських територій. Виробництво продукції тваринництва стимулює діяльність підприємств кормової, переробної, транспортної та торговельної галузей, формуючи значну частину валової доданої вартості агропромислового комплексу [13, 14].

Особливого значення тваринництво набуває в умовах глобальних викликів, пов'язаних зі зростанням чисельності населення світу, змінами клімату та нестабільністю продовольчих ринків. За прогнозами міжнародних організацій, попит на продукти тваринного походження продовжуватиме зростати, що потребує підвищення ефективності виробництва та впровадження інноваційних технологій. Для забезпечення продовольчої безпеки необхідно розвивати сучасні системи годівлі, селекції та утримання тварин, спрямовані на підвищення продуктивності та якості продукції [15].

В Україні тваринництво традиційно є важливою складовою аграрного виробництва. Проте протягом останніх десятиліть галузь зазнала значних змін, пов'язаних зі скороченням поголів'я тварин та зменшенням обсягів виробництва окремих видів продукції. Незважаючи на це, тваринницькі підприємства продовжують забезпечувати внутрішній ринок основними видами продовольства та формувати експортний потенціал держави. Подальший розвиток галузі потребує модернізації виробничих потужностей, впровадження сучасних технологій та посилення державної підтримки.

Сучасне тваринництво дедалі більше орієнтується на принципи сталого розвитку. Особлива увага приділяється добробуту тварин, екологічній безпеці виробництва та раціональному використанню ресурсів. Упровадження систем біобезпеки, автоматизації виробничих процесів, цифрових технологій моніторингу та генетичного вдосконалення тварин сприяє підвищенню конкурентоспроможності галузі та забезпеченню високої якості продукції [16-19].

Таким чином, тваринництво є одним із ключових чинників забезпечення продовольчої безпеки держави. Воно відіграє важливу роль у задоволенні потреб населення у високоякісних продуктах харчування, розвитку сільських територій, підтриманні економічної стабільності аграрного сектору та формуванні експортного потенціалу країни. Подальший розвиток галузі на основі інноваційних технологій, ефективного управління та принципів сталого виробництва є необхідною умовою зміцнення продовольчої безпеки України та забезпечення добробуту населення [20].

1. 2. Основні елементи технології виробництва продукції тваринництва

Технологія виробництва продукції тваринництва являє собою комплекс організаційних, селекційних, ветеринарних, зоотехнічних та технологічних заходів, спрямованих на отримання максимальної кількості високоякісної продукції за мінімальних витрат ресурсів. Ефективність функціонування галузі значною мірою залежить від раціонального поєднання всіх елементів технології, які забезпечують високий рівень продуктивності тварин, збереження їх здоров'я та економічну доцільність виробництва.

Одним із найважливіших елементів технології є формування високопродуктивного поголів'я тварин. Для цього використовують сучасні методи селекції та племінної роботи, спрямовані на покращення господарсько корисних ознак. Важливе значення має правильний добір і

підбір тварин, використання високопродуктивних порід, ліній і родин, а також впровадження досягнень генетики та геномної селекції [21-23].

Другим важливим елементом є система відтворення стада. Вона передбачає організацію відтворення поголів'я, своєчасне осіменіння самок, контроль перебігу вагітності, отримання та вирощування молодняку. Раціональна система відтворення забезпечує безперервне оновлення стада, підтримання його оптимальної структури та високих виробничих показників. Особливе значення має застосування штучного осіменіння, трансплантації ембріонів та інших біотехнологічних методів відтворення [24].

Визначальним фактором ефективності тваринництва є повноцінна та збалансована годівля тварин. Раціони повинні забезпечувати потребу організму в енергії, протеїні, жирах, вуглеводах, вітамінах і мінеральних речовинах відповідно до віку, фізіологічного стану та продуктивності тварин. Сучасні технології годівлі передбачають використання високоякісних кормів, кормових добавок, преміксів, ферментних препаратів та автоматизованих систем роздавання кормів. Раціональна годівля сприяє підвищенню продуктивності, покращенню здоров'я тварин і зниженню собівартості продукції [25].

Важливим елементом технології є система утримання тварин. Залежно від виду тварин, напряду продуктивності та виробничих умов застосовують прив'язне, безприв'язне, вигульне або комбіноване утримання. У сучасному тваринництві все більшого поширення набувають технології, що забезпечують комфортні умови для тварин та відповідають принципам їх добробуту. Оптимальний мікроклімат приміщень, достатня площа утримання, належне освітлення та вентиляція позитивно впливають на продуктивність і здоров'я поголів'я.

Складовою технології виробництва є ветеринарне забезпечення та система біобезпеки. Вони включають профілактику захворювань, проведення вакцинацій, регулярний ветеринарний контроль та дотримання санітарно-гігієнічних вимог. Ефективна система біобезпеки спрямована на запобігання

проникненню та поширенню інфекційних хвороб у господарстві. Це дозволяє зменшити втрати продукції, підвищити продуктивність тварин і забезпечити безпечність продукції тваринного походження [26-29].

Не менш важливим елементом є механізація та автоматизація виробничих процесів: автоматизовані системи доїння, годівлі, напування, прибирання гною та моніторингу стану тварин. Впровадження сучасного обладнання сприяє підвищенню продуктивності праці, зменшенню виробничих витрат та покращенню умов утримання тварин. Цифрові технології дозволяють здійснювати постійний контроль фізіологічного стану тварин і своєчасно виявляти відхилення від норми [30].

Важливою складовою технології є виробництво, первинна обробка та зберігання продукції тваринництва. Для молочного скотарства це включає доїння, охолодження та зберігання молока; для м'ясного скотарства, свинарства та птахівництва – підготовку тварин до забою та первинну переробку продукції [31].

У сучасних умовах дедалі більшого значення набуває екологічна складова виробництва. Раціональне використання ресурсів, утилізація відходів, зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та впровадження ресурсозберігаючих технологій є важливими напрямками розвитку галузі. Сучасні підприємства активно використовують органічні добрива, біогазові установки та технології переробки відходів тваринництва [32].

Таким чином, технологія виробництва продукції тваринництва є складною системою взаємопов'язаних елементів, що охоплюють селекцію, відтворення, годівлю, утримання, ветеринарне забезпечення, механізацію виробничих процесів та переробку продукції. Лише комплексне та науково обґрунтоване використання всіх складових технології дозволяє забезпечити високу продуктивність тварин, отримання якісної продукції та підвищення економічної ефективності галузі [33].

РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

2. 1. Місце та умови проведення досліджень

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Птахівник» є одним із провідних багатогалузевих аграрних підприємств Житомирської області. Господарство розташоване за адресою: Житомирська область, Звягельський район, с. Токарів, вул. Сидорчука Степана, 12. Підприємство зареєстроване 17 березня 2000 року та здійснює господарську діяльність у сфері рослинництва і тваринництва. Основним видом економічної діяльності є вирощування зернових культур, бобових культур та насіння олійних культур [34].

Таблиця 1

Основні види економічної діяльності СТОВ «Птахівник»

Код КВЕД	Вид діяльності
01.11	Виробництво зернових, зернобобових та олійних сільськогосподарських культур (основний вид діяльності)
01.41	Утримання та вирощування молочної великої рогатої худоби
01.43	Розведення коней та інших представників родини конячих
01.45	Вирощування і утримання овець та кіз
01.49	Розведення інших видів сільськогосподарських тварин
01.61	Надання допоміжних послуг у галузі рослинництва
10.91	Виробництво комбікормів та кормових сумішей для тварин
49.41	Надання послуг із перевезення вантажів автомобільним транспортом
68.20	Операції з надання в оренду власних або орендованих об'єктів нерухомості
77.11	Оренда та лізинг легкових автомобілів

77.12	Оренда та лізинг вантажних транспортних засобів
46.21	Оптова реалізація зерна, посівного матеріалу та кормів для тварин
47.11	Роздрібний продаж продовольчих товарів у неспеціалізованих магазинах

Керівництво діяльністю СТОВ «Птахівник» здійснює директор Гальчук Валентина Дмитрівна, яка забезпечує організацію виробничо-господарської діяльності підприємства, координує роботу структурних підрозділів, відповідає за реалізацію стратегії розвитку господарства та ефективне використання виробничих ресурсів. Під її керівництвом підприємство успішно розвиває галузі рослинництва і тваринництва, підтримує високі фінансово-економічні показники та зміцнює свої позиції серед сільськогосподарських підприємств Житомирської області.

СТОВ «Птахівник» характеризується високим рівнем диверсифікації виробництва. Окрім рослинництва, підприємство займається розведенням великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності, овець, кіз, коней та інших видів сільськогосподарських тварин. Важливе місце у структурі діяльності господарства займає виробництво кормів для тварин, що дозволяє забезпечувати власну кормову базу та знижувати виробничі витрати. Також підприємство здійснює транспортні послуги, складську діяльність та операції з оренди майна [35].

Завдяки поєднанню рослинницької та тваринницької галузей господарство має замкнений виробничий цикл. Рослинницька продукція використовується як для реалізації, так і для забезпечення кормами власного поголів'я тварин. Така система сприяє більш ефективному використанню земельних ресурсів та підвищенню економічної стійкості підприємства. У тваринницькій галузі значна увага приділяється розвитку молочного скотарства, удосконаленню годівлі тварин та підвищенню їх продуктивності.

Виробнича діяльність СТОВ «Птахівник» базується на використанні сучасної сільськогосподарської техніки та впровадженні інтенсивних технологій виробництва продукції рослинництва і тваринництва. Господарство постійно працює над підвищенням ефективності використання земельних ресурсів, поліпшенням генетичного потенціалу поголів'я та вдосконаленням технологічних процесів виробництва [36].

Аналіз фінансових показників свідчить про стабільний розвиток підприємства. Протягом останніх років спостерігається зростання доходу, активів та чистого прибутку. За підсумками 2024 року дохід підприємства становив 364,3 млн грн, а чистий прибуток – 139,8 млн грн. Вартість активів досягла 605,7 млн грн, що свідчить про значний виробничий потенціал господарства. Водночас підприємство характеризується низьким рівнем зобов'язань, що позитивно впливає на його фінансову стійкість [37].

Таблиця 2

Основні фінансові показники СТОВ «Птахівник»

Показник	Роки				
	2021	2022	2023	2024	2025
Дохід, млн. грн.	325,5	245,0	266,1	364,3	169,5
Чистий прибуток, млн. грн.	150,5	79,4	19,2	139,8	43,9
Активи, млн. грн.	435,2	456,3	466,6	605,7	647,9
Зобов'язання, млн. грн.	8,8	7,1	6,2	3,9	3,8
Середня заробітна плата, грн.	11 754	12 976	14 421	18 364	35 395
Кількість працівників, осіб	194	188	156	141	126

Аналіз видів економічної діяльності свідчить, що підприємство має багатогалузеву структуру виробництва, яка поєднує рослинництво, тваринництво, кормовиробництво, транспортні послуги, торговельну

діяльність та операції з оренди майна. Основним напрямом господарювання є вирощування зернових культур, що забезпечує кормову базу для розвитку галузей тваринництва та сприяє підвищенню економічної стійкості підприємства.

Отже, СТОВ «Птахівник» є сучасним багатогалузевим аграрним підприємством із високим рівнем виробничого потенціалу, розвиненим рослинництвом і тваринництвом, стабільними фінансовими показниками та перспективами подальшого розвитку в умовах сучасного аграрного виробництва.

2. 2. Матеріал та методика проведення досліджень

Дослідження, виконані в межах кваліфікаційної роботи, проводилися відповідно до схеми, наведеної на рисунку 1.

Рис. 1. Схема проведення досліджень

Для досягнення поставленої мети використовували комплекс загальноприйнятих наукових методів досліджень. Аналітичний метод застосовували для опрацювання наукової літератури, нормативно-технічної документації та виробничих матеріалів господарства. Монографічний метод

використовували для всебічного вивчення діяльності СТОВ «Птахівник» та особливостей технології виробництва продукції тваринництва.

Зоотехнічні методи досліджень застосовували для оцінки умов утримання тварин, системи годівлі, відтворення стада та рівня продуктивності поголів'я. Порівняльний метод давав можливість оцінити відповідність фактичних показників сучасним технологічним вимогам і нормативам.

Для узагальнення отриманих результатів використовували статистичний метод, який передбачав розрахунок середніх величин, відносних показників та аналіз виробничих даних. Використання комплексу наведених методів дало змогу об'єктивно оцінити стан технології виробництва тваринницької продукції в умовах СТОВ «Птахівник» та окреслити можливі шляхи її вдосконалення [38, 39, 40].

РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

3. 1. Характеристика технології виробництва продукції тваринництва в умовах СТОВ «Птахівник» Житомирської області

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Птахівник» є багатогалузевим аграрним підприємством, розташованим у с. Токарів Звягельського району Житомирської області. Підприємство було засноване у 2000 році та за час своєї діяльності стало одним із помітних сільськогосподарських виробників регіону. Земельний банк господарства становить близько 6200 га сільськогосподарських угідь. Керівником підприємства є Валентина Дмитрівна Гальчук.

Рис. 3. СТОВ «Птахівник»

Основними напрямками діяльності СТОВ «Птахівник» є рослинництво та тваринництво. У галузі рослинництва господарство спеціалізується на вирощуванні зернових і зернобобових культур. Провідне місце в структурі посівних площ займають пшениця та ячмінь, які є основними товарними культурами підприємства. Наявність власної кормової бази створює сприятливі умови для розвитку тваринництва та забезпечення тварин якісними кормами.

Важливе місце у виробничій структурі господарства займає тваринництво. Підприємство займається галуззю молочного скотарства: на трьох тваринницьких фермах утримується близько 1150 голів великої рогатої худоби. У минулі роки СТОВ «Птахівник» було одним із найбільших виробників яєчної продукції у Житомирській області, забезпечуючи виробництво до 50 млн. яєць на рік, проте згодом обсяги цього напрямку

були скорочені та галузь птахівництва в умовах даного господарства припинила свою діяльність.

У таблиці 3 наведено структуру стада великої рогатої худоби СТОВ «Птахівник».

Таблиця 3

Структура стада великої рогатої худоби у СТОВ «Птахівник»

Група тварин	Кількість, голів	Частка, %
<i>Доросле поголів'я</i>		
Корови	460	40,0
<i>Молодняк</i>		
Нетелі	95	8,3
Телиці старше 12 місяців	155	13,5
Телиці до 12 місяців	180	15,7
Бички та бугайці на вирощуванні	200	17,4
Телята до 6-місячного віку	60	5,1
<i>Усього великої рогатої худоби</i>	<i>1150</i>	<i>100</i>

Аналіз даних таблиці свідчить, що загальне поголів'я великої рогатої худоби у господарстві становить 1150 голів. Основну частку стада займає молодняк різних статевих-вікових груп – 690 голів, або 60,0 % від загальної чисельності поголів'я, що свідчить про належну організацію відтворення стада та формування достатнього резерву для його ремонту і розширення.

Кількість корів становить 460 голів, або 40,0 % від загального поголів'я. Така частка відповідає типовій структурі стада молочного напрямку продуктивності та забезпечує ефективне виробництво молока. Наявність значної кількості дійних корів є важливою умовою отримання стабільних обсягів молочної продукції та підвищення економічної ефективності господарства.

Серед молодняку найбільшу групу складають бички та бугайці на вирощуванні – 200 голів, або 17,4 % від загального поголів'я. Кількість

телиць до 12-місячного віку становить 180 голів (15,7 %), а телиць старше 12 місяців – 155 голів (13,5 %). Така структура свідчить про достатню забезпеченість господарства ремонтним молодняком для своєчасного оновлення основного стада.

Нетелі становлять 95 голів, або 8,3 % поголів'я. Наявність достатньої кількості нетелей забезпечує безперервне поповнення дійного стада високопродуктивними тваринами та сприяє підтриманню стабільного рівня виробництва молока. Найменшу частку займають телята до шестимісячного віку – 60 голів, або 5,1 % від загальної чисельності тварин.

Отже, структура стада є збалансованою та відповідає вимогам сучасного молочного скотарства. Значна частка ремонтного молодняку створює сприятливі умови для відтворення стада, підвищення продуктивності тварин і забезпечення стабільного розвитку господарства в майбутньому.

У СТОВ «Птахівник» галузь молочного скотарства представлена українською чорно-рябою молочною породою, яка є однією з найпоширеніших порід великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності в Україні, яка характеризується високими надоями, доброю відтворною здатністю та пристосованістю до різних природно-кліматичних умов. Тварини цієї породи відзначаються міцною конституцією, добре розвиненим вим'ям, високою технологічністю для машинного доїння та здатністю ефективно використовувати кормові ресурси для виробництва якісного молока. Від тварин даної породи у СТОВ «Птахівник» отримують молочну та м'ясну продукцію.

У СТОВ «Птахівник» утримання корів української чорно-рябої молочної породи здійснюється за прив'язної, стійлово-вигульної системи з використанням природних пасовищ у літній період. Тварини розміщуються у дворядних корівниках, а щоденний моціон організовується на вигульно-кормових майданчиках, що безпосередньо прилягають до тваринницьких приміщень – рисунок 4.

Рис. 4. Утримання корів української чорно-рябої молочної породи у СТОВ «Птахівник»

Для підтримання оптимальних параметрів мікроклімату в корівниках функціонує система припливно-витяжної вентиляції, яка забезпечує постійний обмін повітря та видалення надлишкової вологості й шкідливих газів. Додатково комфортні умови утримання створюються завдяки регулярній заміні солом'яної підстилки, що сприяє збереженню здоров'я тварин та профілактиці захворювань кінцівок і вимені.

Важливим елементом технології є своєчасне видалення гною та підтримання належного санітарного стану приміщень. У СТОВ «Птахівник» гній видаляють за допомогою механізованих гностраспортёрів скребкового типу, при цьому зі стійл – вручну. Після видалення з корівників гній транспортують до спеціально обладнаного плівкового гноєсховища для подальшого зберігання та використання як органічного добрива – рис. 5. Своєчасне очищення приміщень сприяє покращенню мікроклімату, зменшенню бактеріального навантаження та профілактиці захворювань тварин.

Рис. 5. Видалення та зберігання гною у СТОВ «Птахівник»

Одним із найважливіших елементів технології виробництва молока у СТОВ «Птахівник» є організація повноцінної та збалансованої годівлі. Раціони складаються з урахуванням віку, фізіологічного стану, рівня продуктивності та потреб кожної технологічної групи тварин. Для годівлі використовують корми власного виробництва та високоякісні кормові добавки, що забезпечують надходження необхідної кількості поживних речовин.

Годівля корів здійснюється тричі на добу з кормових столів із постійним доступом до чистої питної води. Основу раціонів складають сіно, сінаж, кукурудзяний силос, концентровані корми, кормові коренеплоди та зелена маса. Для балансування мінерального живлення використовують сілґ-лизунець, премікси та білково-вітамінні добавки. Заготівля кормів проводиться у визначені агротехнічні строки з дотриманням усіх технологічних вимог щодо їх приготування та зберігання – рисунок 6.

Рис. 6. Організація годівлі корів у СТОВ «Птахівник»

Доїння корів у СТОВ «Птахівник» проводиться тричі на добу із застосуванням доїльного обладнання – доїльна установка «Брацлавчанка». Використання молокопровідної системи (рис. 7) забезпечує транспортування молока без контакту із зовнішнім середовищем, що позитивно впливає на його санітарно-гігієнічні показники та якість. Після доїння молоко надходить до молочного блоку, де проходить первинне очищення та охолодження.

Для профілактики маститів і підтримання здоров'я вимені після завершення доїння проводиться обробка дійок спеціальними дезінфекційними засобами. Дотримання вимог до машинного доїння та

післядоїльної обробки сприяє отриманню молока високої якості та підвищенню продуктивності корів.

Рис. 7. Процес машинного доїння корів у СТОВ «Птахівник»

Особлива увага в господарстві приділяється ветеринарному обслуговуванню стада. Ветеринарні спеціалісти здійснюють профілактичні щеплення, діагностичні дослідження, лікування тварин, контроль репродуктивного здоров'я та профілактику маститів. Регулярно проводяться клінічні огляди поголів'я, лабораторні дослідження та дезінфекція приміщень – рисунок 8.

**Рис. 8. Ветеринарне обслуговування молочного стада
у СТОВ «Птахівник»**

У СТОВ «Птахівник» технологія виробництва продукції скотарства включає комплексне ветеринарне обслуговування молочного стада. До нього

входять профілактичні заходи, діагностика, лікування та постійний контроль стану здоров'я тварин. Систематично проводяться вакцинації, обробки проти паразитів, клінічні огляди, лабораторні дослідження, а також заходи з контролю якості молока і профілактики маститу.

Важливе значення надається акушерсько-гінекологічному супроводу: контролю процесу отелень, лікуванню післяродових ускладнень та попередженню безпліддя, що сприяє стабільному відтворенню стада на високому рівні. Окрім цього, ветеринарні фахівці здійснюють контроль умов утримання та годівлі тварин, проводять дезінфекцію приміщень і забезпечують карантин для новоприбулих тварин.

Окремим елементом роботи є ведення ветеринарної документації, що включає облік захворювань, вакцинацій, лікувальних заходів та загальний моніторинг стану здоров'я поголів'я. Усі ці заходи спрямовані на збереження високої продуктивності тварин, зниження рівня захворюваності та забезпечення безпечності продукції тваринництва.

У СТОВ «Птахівник» відтворення стада здійснюється із застосуванням штучного осіменіння. Для цього використовують сперму високопродуктивних бугаїв голштинської породи, що дозволяє покращувати продуктивні та відтворні якості тварин. Контроль тільності проводиться на ранніх стадіях за допомогою сучасних методів діагностики.

Сперму закупають у ПРАТ «Українська генетична компанія», що розташована в с. Оліївка Житомирського району Житомирської області (рис. 9).

Рис. 9. Логотип ПРАТ «Українська генетична компанія»

Осіменіння проводять ректо-цервікальним методом із використанням стерильних одноразових інструментів, шляхом введення сперми безпосередньо в шийку матки через пряму кишку. Телиць осіменяють після досягнення живої маси 370–380 кг, а корів – у період виявленої охоти. Використовується сперма бугаїв-плідників голштинської породи.

Крім того, у ПРАТ «Українська генетична компанія» закуповується необхідний інструментарій та допоміжні матеріали, що застосовуються під час проведення осіменіння (рис. 10).

Рис.10. Інструментарій та допоміжні матеріали для осіменіння, що використовуються у СТОВ «Птахівник»

Значна увага приділяється веденню племінного та зоотехнічного обліку. Усі новонароджені телята підлягають своєчасній ідентифікації шляхом прикріплення індивідуальних вушних бирок та внесення даних до відповідної облікової документації – рис. 11.

Рис. 11. Ідентифікація у СТОВ «Птахівник»

Вирощування молодняку в СТОВ «Птахівник» здійснюється відповідно до сучасних технологічних вимог. Після народження телята отримують молозиво, а надалі вирощуються за спеціально розробленими схемами годівлі. Молодняк утримують у групах відповідно до віку та статі, забезпечуючи оптимальні умови для росту і розвитку.

Вирощування молодняку чорно-рябої породи у господарстві розпочинається з відокремлення новонароджених телят від матерів та їх переведення в індивідуальні клітки, де вони утримуються до двомісячного віку (рисунок 12).

Рис. 12. Вирощування молодняку у СТОВ «Птахівник»

У перші дві години після народження телятам обов'язково випоюють молозиво, після чого їх переводять на годування заміниками незбираного молока. Починаючи з 9–10-го дня життя, молодняк поступово привчають до сіна, а з 13–15-го дня – до концентрованих кормів. Після досягнення двомісячного віку телят утримують групами по 6–10 голів, поступово

привчаючи до споживання соковитих кормів. З шестимісячного віку молодняк розділяють за статтю та формують групи по 20–25 голів.

Бугайців і вибракуваних корів утримують на прив'язному утриманні з метою відгодівлі та подальшого отримання яловичини.

Для забезпечення ефективної діяльності підприємство володіє сучасною виробничою інфраструктурою. До його потужностей входить зерносушильний комплекс, який дозволяє здійснювати післязбиральну доробку зерна, знижувати втрати продукції та забезпечувати її якісне зберігання. Наявність власної матеріально-технічної бази сприяє підвищенню ефективності виробництва та конкурентоспроможності господарства.

Рис. 13. Зерносушильний комплекс СТОВ «Птахівник»

Його проектна потужність становить близько 5000 тонн зерна на рік, або до 500 тонн на добу, що суттєво перевищує можливості попередніх сушарок господарства. Це дало змогу оперативно обробляти великі обсяги зерна в період масового збору врожаю

Завдяки дотриманню технологічних вимог щодо утримання, годівлі, ветеринарного обслуговування та відтворення поголів'я у СТОВ «Птахівник» створено належні умови для ефективного ведення молочного скотарства та отримання високоякісної продукції.

Отже, технологія виробництва продукції тваринництва у СТОВ «Птахівник» базується на комплексному поєднанні сучасних методів утримання, повноцінної годівлі, ефективного ветеринарного обслуговування та відтворення стада, що забезпечує стабільну продуктивність худоби та високу якість виробленого молока.

ВИСНОВКИ

СТОВ «Птахівник» є сучасним багатогалузевим аграрним підприємством, діяльність якого поєднує виробництво рослинницької та тваринницької продукції. Раціональне використання земельних ресурсів, розвиток скотарства та наявність власної виробничої інфраструктури забезпечують стабільне функціонування господарства та створюють передумови для його подальшого розвитку. Господарство має значний земельний фонд, сформовану структуру стада та орієнтацію на виробництво молока із застосуванням української чорно-рябої молочної породи.

Дослідження технології виробництва молока показало, що у господарстві впроваджено комплексну систему утримання, годівлі, доїння, ветеринарного обслуговування та відтворення стада. Використання прив'язно-стійлової системи утримання, збалансованих раціонів, сучасного доїльного обладнання та засобів контролю якості молока забезпечує стабільний рівень продуктивності та належні санітарно-гігієнічні показники продукції.

Окремо слід відзначити ефективну організацію відтворення стада на основі штучного осіменіння та використання генетичного матеріалу високопродуктивних бугаїв голштинської породи. Це дозволяє підтримувати генетичний потенціал тварин і поступово підвищувати продуктивні якості поголів'я.

Технологія виробництва продукції скотарства у СТОВ «Птахівник» характеризується достатнім рівнем організації та поєднанням традиційних і сучасних елементів ведення молочного скотарства, що створює передумови для подальшого підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності господарства. Доцільно приділити увагу подальшій модернізації виробничої інфраструктури, зокрема оновленню доїльного обладнання та впровадженню систем автоматичного контролю якості молока в режимі реального часу, що підвищить технологічний рівень виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бащенко М. І., Бойко О. В., Кругляк А. П. Сучасний стан і перспективи розвитку тваринництва України. *Вісник аграрної науки*. 2017. № 11. С. 25–31.
2. Гладій М. В., Полупан Ю. П., Ковтун С. І. Стратегічні напрями розвитку галузі тваринництва в Україні. *Розведення і генетика тварин*. 2018. Вип. 55. С. 7–18.
3. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). The State of Food Security and Nutrition in the World 2017. Rome: FAO, 2017. 144 p.
4. Шуляр А. Л., Шуляр А. Л., Ткачук В. П. Інновації у тваринництві та аквакультурі: технології майбутнього для підвищення продуктивності, сталого розвитку і забезпечення добробуту тварин. *Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки*. 2026. Вип. 147, ч. 2. С. 320–330. DOI: <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2026.147.2.38> (fax, Index Copernicus International).
5. United Nations. Sustainable Development Goals Report 2024. New York: United Nations Publications, 2024. 68 p.
6. Васяк В. Ю., Шуляр А. Л., Шуляр А. Л. Ефективне тваринництво: баланс між продуктивністю, добробутом тварин та сталим розвитком. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: тваринництво*. 2026. Вип. 2 (65). С. 10–16. DOI: <https://doi.org/10.32782/bsnau.lvst.2026.2.2> (fax, Index Copernicus International).
7. Shuliar A. L., Shuliar A. L., Gubenko D. M. Modern directions of food policy. *Наукові читання-2024. Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених та здобувачів*, 14 лист. 2024 р. Житомир: Вид.-во Поліського національного університету, 2024. С. 251–254.
8. Shuliar A. L., Shuliar A. L., Tkachuk V. P. The current state of Ukrainian agrarian business and its impact on global food safety. *The impact of the war on*

the development of Ukraine's agricultural sector: materials of International scientific conference, December 6–7, 2023. Częstochowa, the Republic of Poland. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023. P. 66–69.

9. Gerber P. J., Steinfeld H., Henderson B. Livestock Production Systems and Food Security. Rome: FAO, 2020. 205 p.

10. Саблук П. Т., Месель-Веселяк В. Я. Аграрна політика та продовольча безпека України. Київ: ННЦ ІАЕ, 2021. 412 с.

11. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). The Future of Livestock in Food Systems. Rome: FAO, 2019. 84 p.

12. FAO. The State of Food Security and Nutrition in the World 2021. Rome: FAO, 2021. 240 p.

13. Петриченко В. Ф., Корнійчук О. В. Тваринництво України в умовах сучасних викликів продовольчої безпеки. *Економіка АПК*. 2020. № 8. С. 16–25.

14. Коваленко Г. С., Гончаренко І. В. Роль тваринництва у формуванні продовольчої безпеки держави. *Агросвіт*. 2021. № 15–16. С. 35–42.

15. Коваль Т. П., Бондаренко О. М. Продовольча безпека та розвиток тваринництва в умовах воєнного стану. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2023. № 4. С. 78–86.

16. Shuliar Alina, Tkachuk Oleksandr, Ponomarenko Andriy. Scientific and practical aspects of implementing green technologies in the system of ensuring food security and post-war reconstruction of Ukraine. *Зелене сільське господарство як інструмент післявоєнного відновлення та сталого розвитку України на шляху до ЄС: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф.*, 30 квіт. 2026 р. Житомир: Вид.-во Поліського національного університету, 2026. С. 55–57.

17. FAO. The State of Food and Agriculture 2022: Leveraging Automation in Agriculture for Transforming Agrifood Systems. Rome: FAO, 2022. 182 p.

18. OECD–FAO Agricultural Outlook 2023–2032. Paris: OECD Publishing; Rome: FAO, 2023. 382 p.

19. World Bank. Food Security Update: Livestock and Global Food Systems. Washington, DC: World Bank, 2021. 96 p.
20. Herrero M., Thornton P. K. Livestock and Global Food Security: Emerging Challenges and Opportunities. *Annual Review of Animal Biosciences*. 2017. Vol. 5. P. 361–384.
21. Ібатуллін І. І., Мельничук Д. О. Технологія виробництва продукції тваринництва. Київ: НУБіП України, 2019. 432 с.
22. Mottet A., Teillard F., Boettcher P. Livestock: On Our Plates or Eating at Our Table? A New Analysis of the Feed/Food Debate. *Global Food Security*. 2018. Vol. 14. P. 1–8.
23. Thornton P. K., Gerber P. J. Climate Change and the Growth of the Livestock Sector. *Nature Food*. 2021. Vol. 2. P. 823–828.
24. Мазуренко О. В., Шевченко А. П. Інноваційний розвиток тваринництва як складова продовольчої безпеки України. *Тваринництво України*. 2016. № 3. С. 2–8.
25. Микитюк Д. М., Гончарук В. В. Сучасні тенденції розвитку тваринництва в Україні. *Науковий вісник НУБіП України*. 2024. Вип. 312. С. 112–121.
26. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Стратегія розвитку аграрного сектору та продовольчої безпеки України до 2030 року. Київ, 2025. 85 с.
27. Коваленко В. П., Нежлукченко Т. І. Інноваційні технології у тваринництві. Херсон: Олді-Плюс, 2020. 286 с.
28. Wilkinson J. M., Lee M. R. F., Rivero M. J. Ruminant Production Systems and Sustainability. *Animal*. 2023. Vol. 17. P. 100721.
29. Шуляр Аліна, Шуляр Альона, Хитренко Віталій, Вако Олександра. Інновації у тваринництві: суть та методика оцінки. *Проблеми виробництва і переробки продовольчої сировини та якості і безпечності харчових продуктів*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 18 трав. 2023 р. Житомир: Вид.-во Поліського національного університету, 2023. С. 59–60.

30. United Nations. Sustainable Development Goals Report 2024. New York: United Nations Publications, 2024. 68 p.
31. OECD–FAO Agricultural Outlook 2021–2030. Paris: OECD Publishing, 2021. 337 p.
32. Thornton P. K. Livestock Production and the Global Environment. Current Opinion in Environmental Sustainability. 2021. Vol. 48. P. 45–52.
33. World Bank. Livestock Sector Development and Food Security in Emerging Economies. Washington, DC: World Bank Publications, 2025. 154 p.
34. Ткачук О. В. Характеристика технології виробництва продукції тваринництва в умовах СТОВ «Птахівник» Житомирської області. *Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва*: науково-теоретичний збірник. Житомир: Поліський національний університет, 2026. Вип. 20. С. 14–16. (Науковий керівник – доцент Шуляр Альона Л.).
35. СТОВ «Птахівник». URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/05521152/ (дата звернення: 30.04.2025).
36. Птахівник, СТОВ. URL: <https://tripoli.land/ua/farmers/zhitomirskaya/novograd-volynskiy/ptahivnik-5521152> (дата звернення: 30.04.2025).
37. СТОВ «Птахівник». URL: <https://opendatabot.ua/c/05521152> (дата звернення: 30.04.2025).
38. Технологія виробництва продукції тваринництва: підручник / Бусенко О. Т. та ін. Київ: Агроосвіта, 2013. 492 с.
39. Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва: підручник / За заг. ред. В. І. Ладика, Л. М. Хмельничого. Суми: Олді+, 2023. 244 с.
40. Білай Д. В. Загальне тваринництво та технології виробництва продукції тваринництва з основами стандартизації: підручник. Київ: Кондор, 2025. 344.